

Πεντάκορφο

Το σημερινό **Πεντάκορφο** είναι ένα αραιοκατοικημένο ορεινό χωριό του Νομού Αιτωλοακαρνανίας. Απλώνεται κάτω από τις πέντε κορυφές του Παναιτωλικού όρους (Αϊ-Λιας, Κούτουπας, Κυνηγός, Λιπόβρυση και Κέδρος) σε μέσο υψόμετρο 750 μ. και διάσπαρτο μέσα στη βλάστηση καταλήγει σε μια χαράδρα, στο βάθος της οποίας ρέει ο ποταμός Ζέρβας. Συνορεύει Β με τη Χούνη, ΒΔ με τον Άγιο Βλάσιο, Ν με την Καστανούλα, Δ με την Κυπάρισσο, Α με την Καταβόθρα Ευρυτανίας και ΒΑ με το Σταυροχώρι Ευρυτανίας (χωριά και αυτά του νομού Αιτωλοακαρνανίας, όταν η Ευρυτανία αποτελούσε επαρχία του).

Η προγενέστερη ονομασία του χωριού ήταν Αράχωβα. Το έτος 1926 το ελληνικό κράτος, με Ν.Δ. από 17-9-1926 «*Περί μετονομασίας συνοικισμών πόλεων ή κωμών*», αποφάσισε να μεταβληθούν τα ξενόφωνα και κακόηχα ονόματα συνοικισμών και πόλεων και προχώρησε για το σκοπό αυτό στη συγκρότηση Επιτροπών Μετονομασιών τοπωνυμίων σε κάθε Νομαρχία. Έτσι η Κοινότητα Αραχώβης, της οποίας το όνομα θεωρήθηκε σλάβικο, το 1930 μετονομάστηκε σε Πεντάκορφο,¹ από τις πέντε ψηλότερες κορφές που το περιβάλλουν.

Η ονομασία "Αράχωβα"

Η επικρατέστερη προέλευση της ονομασίας Αράχωβα μέχρι πρόσφατα θεωρούνταν σλάβικη. Ο γερμανός καθηγητής Max Vasmer αναφέρει², ότι το τοπωνύμιο Αράχωβα είναι σλαβικής προέλευσης από τη λέξη «*orechono*», η οποία σημαίνει «*καρυδότοπος*». Η παραπάνω θεώρηση είναι αναπόδεικτη και πιθανότατα λανθασμένη αφού «*το τοπωνύμιο Αράχωβα συναντάται και σε τόπους όπου ούτε φυτρώνουν ούτε θα μπορούσαν να φυτρώσουν καρυδιές. Επιπλέον, ενώ ανά την Ελλάδα και την νοτιότερα του ποταμού Μάτι Αλβανία υπήρχαν είκοσι τέσσερα χωριά με το όνομα αυτό, ανά τη Βουλγαρία υπάρχουν μόνο οχτώ και στην Παλαιά και νέα Σερβία μόνο πέντε. Η αφύσικη αυτή δυσαναλογία καταντά πολύ μεγαλύτερη, όταν λάβουμε υπόψη, ότι η Βουλγαρία και η Σερβία είναι χώρες, όπου η καρυδιά ευδοκιμεί περισσότερο παρά στην παλαιά Ελλάδα και στην Ήπειρο*».³ Επιπλέον στην περίπτωση της προέλευσης από τη σλάβικη λέξη «*οραχοβ*» (οράχοβ=καρυδένιος), δεν μπορεί να δικαιολογηθεί εύκολα η εξαφάνιση του αρχικού γράμματος όμικρον (Ο) και στα δώδεκα σχετικά τοπωνύμια στον Ελλαδικό χώρο, καθώς πρόκειται για μια ανεξήγητη γλωσσική μεταβολή σε μια τόσο εκτεταμένη γεωγραφική έκταση, τη στιγμή μάλιστα που όλα τα τοπωνύμια «*Orehonica*» στην Βαλκανική Χερσόνησο εξακολουθούν να υφίστανται.

Άλλη εκδοχή θέλει την ονομασία Αράχωβα να έχει ελληνική ρίζα προερχόμενη από τον συνδυασμό των λέξεων «*ράχις*» και «*ώβά*», που δηλώνει την οικιστική ένωση κατοίκων που ζούσαν σε μικρούς οικισμούς (τάς *ώβάς*), στις ράχες της περιοχής. Η λέξη «*ράχας*», κατά τον Αλεξανδρέα γραμματικό Ησύχιο (5ος αι. μ.Χ.), σημαίνει «*χωρίον σύνδενδρον (δασώδες) και μετέωρον (σε μεγάλο υψόμετρο), διά τὸ ψόφον ἀποτελεῖν καταπνεόμενον (διαπνεόμενο από ισχυρούς ανέμους)*». Και «*ώβαί*», πάλι κατά τον Ησύχιο, σημαίνει «*τόποι μεγαλομερείς (αποτελούμενοι από μεγάλα μέρη)*».⁴ Το άλφα (Α), που προηγείται, λειτουργεί επιτακτικά - ίσως και ευφωνικά - και δίδει έμφαση στο επιβλητικό τοπίο με τις ράχες (παλιότερα το χρησιμοποιούσαν σπάνια ή καθόλου και το όνομα ακουγόταν καθαρότερα ως *Ράχωβα*).

Υπάρχει και μια τρίτη εκδοχή. Στη βλάχικη γλώσσα υπάρχει η λέξη «*ρέχα*», που είναι η *ράχη βουνού* (δάνειο από την ελληνική γλώσσα που μπορεί να σχετίζεται με τη λέξη «*ραχάς*»). Το αρχικό φωνήεν άλφα (Α), είναι χαρακτηριστική προσθήκη της γλώσσας των Βλάχων στην αρχή των λέξεων που χρησιμοποιούνται δανεικές από άλλες γλώσσες και ειδικότερα αυτών που αρχίζουν από "ρ". Επομένως το όνομα Αράχωβα συνδέεται με το χαρακτηριστικό της *ράχης* του βουνού σε μεγάλο υψόμετρο. Η Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια στο σχετικό λήμμα αναφέρει: «*Ἡ Ἀράχωβα Εὐρυτανίας κείται εἰς τὰς κλιτύς τοῦ Παναιτωλικοῦ ὄρους ἐν θέσει περιόπτω*».⁵

Από τα παραπάνω μπορούμε βέβαια να υποθέσουμε ότι το τοπωνύμιο Αράχωβα είτε έχει ρίζα τις ελληνικές λέξεις «*ράχας*» και «*ώθά*», είτε δημιουργήθηκε από τη βλάχικη λέξη «*ρέχα*» και τη σλαβική κατάληξη (-*ονα*) στη βυζαντινή περίοδο και δόθηκε σε οικισμούς δασωμένους που βρίσκονται σε *ράχη* με μεγάλο υψόμετρο, αρχικά στον βόρειο ελλαδικό χώρο και στη συνέχεια με τις μετακινήσεις των βλαχοποιημένων εξαπλώθηκε νοτιότερα μέχρι την Πελοπόννησο.

Ιστορία

Αρχαιότατοι κάτοικοι της Αιτωλίας προς Βορράν ήταν οι Λέλεγες και προς Νότον, οι Κουρήτες και οι Ύαντες. Αργότερα στην περιοχή εγκαταστάθηκαν Επειοί (κάτοικοι του βορείου τμήματος της Ηλείας που κατά τις παραδόσεις προέρχονταν από την Θεσσαλία και ήταν λελεγικής καταγωγής), οι οποίοι ακολούθησαν τον εκδιωχθέντα από την πατρίδα τους Αιτωλό, αδελφό του Παίονος και του Επειού, βασιλέως της Ήλιδος. Μετά την εγκατάσταση των Επειών, η περιοχή η οποία ονομαζόταν Κουρήτις ή Γιαντίς έλαβε το όνομα Αιτωλία. Τα γεγονότα αυτά συνέβησαν έξι γενιές πριν από τον Τρωϊκό πόλεμο⁶ ή δέκα γενιές πριν συνοικισθεί η Ήλις από τον Όξυλο, όπως αφηγείται ο Έφορος και παραθέτει ο Στράβων. Ο Στράβων, κατονομάζοντας τα διάφορα γένη των Αιτωλών, μνημονεύει τους Ευρυτάνες, τους Οφιονείς (τους οποίους αποκαλεί Οφιείς) και τους Αγραίους.⁷ Ο John D. Grainger προσθέτει τους Αποδωτούς, και Απεραντούς.⁸

Η ελληνικότητα των Αιτωλών δεν αμφισβητείται από τους αρχαίους ιστορικούς, αφού αφενός συμμετείχαν στον Τρωϊκό πόλεμο με βασιλιά τους τον Θόα, αφετέρου ήταν ομόγλωσσοι με τους Ακαρνάνες και τους Μακεδόνες. Ο Όμηρος επαινεί τους Αιτωλούς ως «*μεγαθύμους και μενεχάρμας*» (*γενναϊόψυχους και ακλόνητους στη μάχη*).⁹ Ο Τίτος Λίβιος αναφέρει πως οι Αιτωλοί μιλούσαν γλώσσα όμοια με των Μακεδόνων (Aetolos Acarnanas Macedonas, eiusdem linguae homines).¹⁰

Ο γεωγραφικός χώρος του σημερινού Πεντακόρφου βρισκόταν στα σύνορα Απεραντών και Ευρυτάνων. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των ιστορικών, στην κοιλάδα ανάμεσα στο Μέγδοβα και στον Αγραφιώτη, κατοικούσε το αιτωλικό φύλο των Απεραντών. Ο William J. Woodhouse προσθέτει στην περιοχή των Απεραντών μια λωρίδα κατά μήκος της αριστερής όχθης του Αχελώου, νοτιοδυτικά του Αγ. Βασιλείου με Νότια κατεύθυνση, που πιθανολογείται ότι έφθανε ως τη δεξιά όχθη του ποταμού Ζέρβα και Νοτιοανατολικά ως την κορυφογραμμή του Κούτουπα και του Κυνηγού.¹¹

Πιο ανατολικά, με κατεύθυνση από Βορρά προς Νότο, άρχιζε η επικράτεια των Ευρυτάνων, του συμπαγέστερου πληθυσμιακού τμήματος των Αιτωλών. Κατοικούσαν στον χώρο των τ. δήμων Ευρυτάνων, Αρακυνθίων και του δήμου Καρπενησιού. Τα προς Νότον και Νοτιοδυτικά σύνορά τους δεν είναι εύκολο να καθοριστούν με ακρίβεια, γιατί λέγεται

ότι κάποτε έφταναν ως τις βόρειες όχθες της λίμνης Τριχωνίδας συμπεριλαμβανομένου του Θέρμου και του Αγρινίου.

Στη θέση Κάλανος Πεντακόρφου βρίσκεται μια σημαντική αιτωλική οχύρωση. Πρόκειται για κάποιον άγνωστο και αταύτιστο έως σήμερα αρχαίο οχυρωμένο οικισμό, στον οποίο υπάρχει μικρή λαξευμένη στο βράχο δεξαμενή και ερείπια ορθογώνιου πύργου.¹²

Κατά τον [Πελοποννησιακό Πόλεμο](#), οι Αιτωλοί αρχικά τήρησαν ουδέτερη στάση, όμως στη συνέχεια βρέθηκαν αντιμέτωποι με τους Αθηναίους, όταν εκείνοι παρακινούμενοι από τους Μεσσήνιους της Ναυπάκτου εκστράτευσαν εναντίον τους το 426 π.Χ. υπό την αρχηγία του στρατηγού Δημοσθένη. Ο Θουκυδίδης, στην εξιστόρηση της αθηναϊκής εκστρατείας στην Αιτωλία, αναφέρεται στην από κοινού δράση των Αιτωλών στην αντιμετώπιση του κινδύνου και επισημαίνει την φυλετική βάση του κοινού των Αιτωλών, το οποίο αποτελείται από τα φύλα των Αποδοτών, των Οφιονέων και των Ευρυτάνων. «Τὸ γὰρ ἔθνος μέγα μὲν εἶναι τὸ τῶν Αἰτωλῶν καὶ μάχιμον, οἰκοῦν δὲ κατὰ κώμας ἀτειχίστους, καὶ ταύτας διὰ πολλοῦ, καὶ σκευῆ ψιλῆ χρώμενον οὐ χαλεπὸν ἀπέφαινον, πρὶν ξυμβοηθῆσαι, καταστραφῆναι. Ἐπιχειρεῖν δὲ ἐκέλευον πρῶτον μὲν Ἀποδωτοῖς, ἔπειτα δὲ Ὀφιονεῦσι καὶ μετὰ τούτους Εὐρυτᾶσιν, ὅπερ μέγιστον μέρος ἐστὶ τῶν Αἰτωλῶν, ἀγνωστότατοι δὲ γλῶσσαν καὶ ὠμοφάγοι εἰσίν, ὡς λέγονται».¹³ Το δυσνόητο της γλώσσας οφειλόταν μάλλον στο ότι παρέλειπαν κάποια σύμφωνα ή φωνήεντα, ενώ η ωμοφαγία σχετιζόταν με τη βιασύνη να τρώνε γρήγορα το κρέας σε περιπλανήσεις, ληστείες και μισθοφορικές υπηρεσίες.

Από τον 4ο αι. π.Χ., η δύναμη των Αιτωλών άρχισε να ανέρχεται ραγδαία ως αποτέλεσμα της δημιουργίας της περίφημης "[Αιτωλικής Συμπολιτείας](#)" που θα κυριαρχήσει στα πολιτικά πράγματα της Ελλάδος κατά τον 3ο και 2ο αι. π.Χ. Θα συγκρουσθούν συχνά με την Μακεδονία και θα συμμαχήσουν με τους Ρωμαίους εναντίον των Μακεδόνων. Όταν θα συνειδητοποιήσουν τους κατακτητικούς στόχους της Ρώμης, θα ηγηθούν αντιρωμαϊκής συμμαχίας αλλά θα είναι αργά. Το 279 π.Χ. κέρδισαν το σεβασμό όλων των Ελλήνων, μετά τη νίκη τους και την επιτυχημένη υπεράσπιση του Μαντείου των Δελφών απέναντι στη [Γαλατική εισβολή](#), που είχε λάβει χώρα το ίδιο έτος απειλώντας τον ελληνισμό. Ως αποτέλεσμα, απέκτησαν το δικαίωμα να μετέχουν στην [Αμφικτιονία των Δελφών](#). Μεταξύ των Αιτωλών Ιερομνημόνων στους Δελφούς το 215 π.Χ., αναφέρεται και ο Θεόδοτος ο Απεραντός.¹⁴ Το 146 π.Χ. μετά τη σταδιακή αποδυνάμωση της Αιτωλικής συμπολιτείας η περιοχή περιέρχεται οριστικά στους Ρωμαίους και όλες οι ελληνικές περιοχές υπάγονται στη συγκλητική επαρχία της Μακεδονίας. Οι Αιτωλοί και οι Ακαρνάνες παύουν πλέον να αναφέρονται ως ιδιαίτερο φύλο.

Ευρυτάνες, Απεραντοί και Αγραίοι διατήρησαν διαχρονικά αξιοσημείωτη συνοχή, τόσο στη γλώσσα και τη θρησκεία, όσο και στα έθιμα και το δίκαιο. Η θρησκεία τους ήταν ασφαλώς ίδια με των υπόλοιπων Ελλήνων, είχε όμως μερικά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, που ταίριαζαν στον χαρακτήρα και τον τρόπο ζωής τους. Ιδιαίτερες τιμές απέδιδαν στο θεό Διόνυσο και στη θεά του κυνηγιού Άρτεμη την Αγροτέρα (Κυνηγό), όπως άλλωστε ήταν φυσικό για έναν βουνίσιο λαό που στήριζε την ευημερία και την οικονομία του στο κυνήγι και στα προϊόντα του δάσους.

Τα χρόνια της ρωμαιοκρατίας πολλοί κάτοικοι της πεδινής κυρίως Αιτωλίας, μετά την καταστροφή των οικισμών τους, αναγκάστηκαν να αποχωρήσουν για λόγους ασφάλειας στα ορεινά και απρόσιτα βουνά των ομοεθνών τους φυλών. Έτσι οι οικισμοί των Απεραντών

και των Ευρυτανών άρχισαν να πληθαίνουν και να επεκτείνονται με τη δημιουργία καινούργιων.

Στη βυζαντινή περίοδο, η Ευρυτανία μαζί με τη γειτονική Φθιώτιδα ήταν τυπικά κτήση του Βυζαντίου και ανήκε στο θέμα της Ελλάδας. Σύμφωνα με τον χρονικογράφο Μιχαήλ Ψελλό, την περίοδο της εικονομαχίας η περιοχή έλαβε το όνομα [Αγραφα](#). Κι αυτό γιατί ήταν τόσο δυσπρόσιτη και άγρια η περιοχή, αλλά και ατίθασοι οι ανυπότακτοι οι κάτοικοί της που δεν συμπεριλήφθηκαν στους φορολογικούς καταλόγους της αυτοκρατορίας.¹⁵ Έτσι, οι Ευρυτάνες απολάμβαναν την αυτονομία και την αυτοδιοίκησή τους, όταν η υπόλοιπη Ελλάδα ήταν υποχρεωμένη να λειτουργεί κάτω από την εποπτεία των Βυζαντινών. Το 1393 το Καρπενήσι και οι γύρω περιοχές ήρθαν στα χέρια των Τούρκων και ιδρύθηκε ομώνυμη επαρχία που διοικητικά υπαγόταν στο σαντζάκι της Ναυπάκτου.

Όπως οι Βυζαντινοί, έτσι και οι Τούρκοι ([Συνθήκη του Ταμασίου](#)) αναγκάστηκαν από πολύ νωρίς να παραχωρήσουν κι αυτοί στους ακατάβλητους κατοίκους της Ευρυτανίας κάποια προνόμια. Έκτοτε η περιοχή έγινε νησίδα καταφυγής για κάθε κυνηγημένο, χώρος ανάπτυξης επαναστατικών κινημάτων και μήτρα διατήρησης του πνευματικού φωτός της Ελληνικής Αναγέννησης.

Σύμφωνα με ιστορικές πληροφορίες της περιόδου των προεπαναστατικών κινημάτων¹⁶, ο Καρπενησιώτης αρματολός Λιβίνης, ύστερα από περιφανή νίκη κατά των Τούρκων στη Γόλιανη, έπεσε πολεμώντας παλληκαρήσια σε επακόλουθη μάχη κοντά στην Αράχωβα του δήμου Παρακαμπυλίων (1685).¹⁷ Οι Τούρκοι στη συνέχεια έκαψαν το χωριό.¹⁸

Η περιοχή συμμετείχε ενεργά σε όλες τις εξελίξεις της δεκαετίας 1940-1950, ωστόσο η έρευνα γι' αυτήν παραμένει ακόμη περιορισμένη.

Διοικητικές μεταβολές

Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας η Αράχωβα διοικητικά ανήκε στο βιλαέτι (Γενική Διοίκηση) Ρούμελης, πασαλίκι (Περιφέρεια πασά) Μοριά, σαντζάκι (Νομό) Ναυπάκτου, καζά (Επαρχία) Καρπενησίου, ναχιγιέ (Δήμο) Σοβολάκου. Προς τα τέλη του 18^{ου} αιώνα, ο καζάς Καρπενησίου εξακολουθεί τυπικά να υπάγεται στο σαντζάκι της Ναυπάκτου. Ουσιαστικά όμως περιέρχεται στην πολιτική εξάρτηση και επιρροή του Αλή πασά, όπως όλη η Κεντρική Ελλάδα. Τα όρια του *ναχιγιέ (δήμου) Σοβολάκου* αρχίζουν από το σημείο όπου ο ποταμός Καρπενησιώτης κάμπτεται και συναντάει την κοίτη του Ταυρωπού (Μέγδοβα). Από εκεί προεκτείνονται νοτίως και φτάνουν ως το όρος Παναιτωλικό, ενώ στο δυτικό μέρος ως τον Άγιο Βλάσιο. Μέσα στον χώρο αυτόν, που είναι σαν ένα φυσικό προστατευτικό οχυρό ανάμεσα σε ποταμούς και βουνοκορφές, περικλείονται τα 16 χωριά του Σοβολάκου. Ο αριθμός των κατοίκων σύμφωνα με τους φορολογικούς καταλόγους του 1818 και τον κατάλογο που συνέταξε το 1829 ο πληρεξούσιος της Επαρχίας Κ. Τσάτσος ήταν (σε οικογένειες): Μπρουσός 130, Αντράνωβα 20, Σοχώρια 6, Κορήκησα 20, Διβήνζινο 10, Σαρκίνη 15, Βελωτά 10, Σοβολάκου 10, Καστανούλα 10, Αλέστια 30, Τσέρκοβα 10, Αγαλιανός 15, Αγιατριάδα 10, Χαράστου 7, Χούνη 30, Αγιοβλάσι 130, Τέροβα 15, Αράχοβα 25, Κιελάκια 5, Σαργιάδα 25, Λάτα 10.¹⁹

Με το Β.Δ. 3/18-4-1833 (Φ.Ε.Κ. 12Α),²⁰ Περί διαιρέσεως του Βασιλείου και της διοικήσεώς του), συστάθηκε ο Νομός Ακαρνανίας και Αιτωλίας, στον οποίο σχηματίστηκαν πέντε επαρχίες: Ακαρνανίας με έδρα το Δραγαμέστον (Αστακός), Μεσολογγίου με έδρα το Μεσολόγγιον, Ναυπακτίας με έδρα τη Ναύπακτο, Αγρινίου με έδρα το Βραχώριον

(Αγρίνιον) και Καλλιδρόμης με έδρα την Καλλιδρόμη (Καρπενήσι). Το 1836, (Β.Δ. της 21ης Ιουνίου 1836, ΦΕΚ 28Α, Περί διοικητικού οργανισμού), η επαρχία Καλλιδρόμης μετονομάστηκε σε Ευρυτανία.²¹

Με το Β.Δ. της 18ης Σεπτεμβρίου 1836 (δεν δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως) «Περί σχηματισμού των Δήμων» η επαρχία Ευρυτανίας, είχε ανάμεσα στους 13 δήμους της το Δήμο Παρακαμπυλίων και το Δήμο Αγιοβλασιτών, στον οποίο ανήκε και η Αράχωβα. Με το Β.Δ. 4 (ΦΕΚ 62Α/3-11-1836) ο Δήμος Αγιοβλασιτών συγχωνεύτηκε στο δήμο Παρακαμπυλίων, με έδρα τον Άγιο Βλάσιο.²²

Ο νόμος ΓΥΛΔ' (υπ' αριθμ. 3434) της 16-11/4-12-1909 (ΦΕΚ 282, Α') «Περί διοικητικής διαιρέσεως του Κράτους», κατήργησε τον Νομό Ευρυτανίας (ο οποίος είχε ιδρυθεί για πρώτη φορά το 1899) και η ομώνυμη επαρχία με τον Δήμο Παρακαμπυλίων επανήλθε στο Νομό Ακαρνανίας και Αιτωλίας.²³

Ο Δήμος διατηρήθηκε μέχρι το 1912 που τροποποιήθηκε ο νόμος και ιδρύθηκαν Κοινότητες. Τότε δημιουργήθηκε η Αράχωβα ως Κοινότητα, με έδρα τον οικισμό Αράχωβα και σε αυτήν προσαρτήθηκε και ο οικισμός Καστανούλα (ΦΕΚ 261Α - 31/08/1912).²⁴

Το 1922, η Κοινότητα αποσπάται από την επαρχία Ευρυτανίας του νομού Αιτωλοακαρνανίας και υπάγεται στην επαρχία Τριχωνίας του νομού Αιτωλοακαρνανίας (ΦΕΚ 143Α - 12/08/1922).²⁵ Με το από 21-12-1927 Δ/μα (ΦΕΚ 304Α') η Επαρχία Τριχωνίας μετονομάστηκε σε Επαρχία Τριχωνίδος.²⁶

Η Κοινότητα διατηρούσε το όνομα Αράχωβα έως το 1930. Τότε το ελληνικό κράτος, με το Ν.Δ. από 24/7/1930 (ΦΕΚ 251Α), «έχοντας υπ' όψει τα άρθρα 1 και 5 του από 17-9-1926 Ν. Διατάγματος "περί μετονομασίας συνοικισμών πόλεων ή κωμών", του κυρωθέντος διά του νόμου 4096 του 1929, προτάσει του επί των Έσωτερικών Υπουργού στηριζομένης εις σύμφωνον γνωμοδότησιν της Επιτροπείας των Τοπωνυμιών της Ελλάδος», ενέκρινε την μετονομασία της Κοινότητος Αραχώβης σε Πεντάκορφο.²⁷

Το 1932, ο οικισμός Καστανούλα αποσπάται από την Κοινότητα Πεντακόρφου και ορίζεται έδρα της Κοινότητος Καστανούλας (ΦΕΚ 352Α - 01/10/1932)²⁸ και το 1950 ο οικισμός Ποταμούλα αποσπάται από την Κοινότητα Πεντακόρφου και ορίζεται έδρα της Κοινότητος Ποταμούλας (ΦΕΚ 171Α - 10/08/1950).²⁹

Με το Σχέδιο Καποδίστριας Ν. 2539/97 (ΦΕΚ 244/4-12-97) η Κοινότητα Πεντακόρφου καταργείται και εντάσσεται στον συσταθέντα Δήμο Παρακαμπυλίων³⁰.

Από 1η Ιανουαρίου 2011 με την εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτης (Ν. 3852, ΦΕΚ 87/7-6-2010) το Δ.Δ. Πεντακόρφου εντάσσεται στο διευρυμένο Δήμο Αγρινίου.³¹

Οικονομία

Το πρόσφατο παρελθόν βρίσκει τη γεωργοκτηνοτροφική αυτή κοινωνία με ικανό και δυναμικό πληθυσμό, ο οποίος βελτίωσε την οικονομική του κατάσταση, για λίγο διάστημα, από την κατασκευή των [Υδροηλεκτρικών Σταθμών Κρεμαστών](#) και [Καστρακίου](#) (1966-1969).

Σήμερα οι άνθρωποι έχουν λιγοστέψει. Στην απογραφή του 2011 είχε 210 μόνιμους κατοίκους.³² Η κύρια απασχόληση των σημερινών κατοίκων παραμένει ο γεωκτηνοτροφικός τομέας.

Παραγόμενα προϊόντα είναι το παρθένο ελαιόλαδο, βρώσιμη χονδροελιά και καλαμών, μέλι ανθέων και ελάτης, καθώς και αρωματικά φυτά του βουνού όπως ρίγανη τσάι, φασκόμηλο, χαμομήλι και άλλα βότανα. Επίσης ονομαστά είναι τα παραδοσιακά γλυκά, όπως καρυδάκι, βύσσινο, κεράσι, κυδώνι και η μαρμελάδα. Ακόμα ο τόπος

φημίζεται για το υψηλής ποιότητας κρέας από αιγοπρόβατα ελευθέρως βοσκής και χωριάτικα κοτόπουλα, το καλό κρασί και το τσίπουρο, αλλά και για τα παραδοσιακά γαλακτοκομικά, όπως τυρί φέτα, βούτυρο, γιαούρτι, κατίκι (τσαλαφούτι) και ξερή μυζήθρα.

Περιβάλλον – φύση

Ο επισκέπτης στο Πεντάκορφο, έχει την ευκαιρία να απολαύσει καταπληκτικές φυσικές διαδρομές σε ελατοδάση, ποτάμια και καταρράκτες.³³ Μοναδικός για την ομορφιά του είναι ο καταρράκτης στη θέση Σεπετός-Μύλος Γαβρίλη, από όπου πηγάζει ο ποταμός Ζέρβας. Ο τελευταίος περνώντας νοτιοδυτικά της Κυπαρίσσου καταλήγει στην τεχνητή λίμνη Καστρακίου.

Βιβλιογραφία

- Στάθη Ασημάκη, Αράχωβα - τοπωνυμιογλωσσικά και άλλα, εκδ. συλλογές, Αθήνα 2006.
- Ησυχίου του Αλεξανδρέως Λεξικόν.
- Μεγάλη Έλληνική Έγκυκλοπαίδεια, τ. Ε΄.
- Άλεξάνδρου Ρ. Ραγκαβή, Λεξικόν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογίας, τ. Α, Ἀθήναι, 1888.
- Στράβωνος Γεωγραφικά.
- John D. Grainger, The League of the Aitolians, Βοστων (ed.), 1999.
- Ομήρου Ιλιάδα.
- Tito Livio, Ab Urbe condita.
- William J. Woodhouse, Aetolia, its Geography, Topography, and Antiquities, Oxford (ed.), (1897).
- Γεωργίου Σταμάτη, Οι αρχαιότητες του Δήμου Παρακαμπυλίων. Αχελώς και τα χωριά "περί τον καλούμενον Καμπύλον ποταμόν", ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ, Αγρίνιο: Αθαν. Παλιούρας - Χρυσούλα Σπυρέλη, 2011.
- Θουκυδίδου Ιστορίαι.
- Κωνσταντίνου Ν. Σάθα, Τουρκοκρατούμενη Ἑλλάς, Ἱστορικόν δοκίμιον περὶ τῶν πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ Ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ ἐπαναστάσεων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους (1453-1821), Ἀθήναι, 1869.
- Κωνσταντίνου Αναστ. Ξευγένη, Η μάχη παρά την Αράχωβα Παρακαμπυλίων (1685), στο Παναγιώτης Ι. Κοντός (εκδ.), Τα Αιτωλικά, τ. 24, (Αθήνα), 2015.

Παραπομπές

¹ Διοικητικές μεταβολές ΟΤΑ

² Max Vasmer, Die Slaven in Griechenland, Berlin, 1941, p. 66 και στον διαδικτυακό τόπο http://macedonia.kroraia.com/en/mv/mv_3_2.htm#4

³ Στάθη Ασημάκη, Αράχωβα, Τοπωνυμολογικά και άλλα, Εκδόσεις «Συλλογές, Αθήνα 2006, σελ. 73 - 78 και στον διαδικτυακό τόπο http://reader.ekt.gr/bookReader/show/index.php?lib=GRLIV&path=GRLIV_00000000000070021#page/76/mode/2up

⁴ Hesychii Alexandrini Lexicon. Libraria Maukiana: Mauricius Schmidt. στ. 1317. 1577 και στον διαδικτυακό τόπο http://www.projethomere.com/travaux/bibliotheque_homere/lexiko_alexandrinos.htm

⁵ Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, Τόμος Ε΄, Έκδόσεις «Πυρσός», Αθήνα 1926, σελ. 346.

- ⁶ Άλεξάνδρου Ρ. Ραγκαβή, Λεξικόν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογίας, τόμ. Α΄, Τυπ. Ἀνέστη Κωνσταντινίδη, Ἀθήναι 1888, σελ. 44 και στον διαδικτυακό τόπο
<https://anemi.lib.uoc.gr/metadata/a/9/f/metadata-422-0000024.tkl>
- ⁷ Στράβωνος Γεωγραφικά, Βιβλίον Ι΄, κεφ. Γ, § 2 και στον διαδικτυακό τόπο
<https://books.google.gr/books?id=dYA-AAAAcAAJ&pg=PA254&lpg=PA254&dq=%CE%95%CF%80%CE%AF%CE%BA%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%BF+%CE%91%CE%B9%CF%84%CF%89%CE%BB%CE%AF%CE%B1+%CE%A3%CF%84%CF%81%CE%AC%CE%B2%CF%89%CE%BD%CE%B1&source=bl&ots=txsF7M5tsL&sig=7ffQwpL1LWLRBquLDg#v=onepage&q=%CE%95%CF%80%CE%AF%CE%BA%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%BF%20%CE%91%CE%B9%CF%84%CF%89%CE%BB%CE%AF%CE%B1%20%CE%A3%CF%84%CF%81%CE%AC%CE%B2%CF%89%CE%BD%CE%B1&f=false>
- ⁸ John D. Grainger, *The League of the Aitolians*, Leiden. Boston . Koln, 1999, p. 33 και στον διαδικτυακό τόπο
https://books.google.gr/books?id=9AVWMt1ciJoC&pg=PA33&lpg=PA33&dq=apodotoi&source=bl&ots=PIUGIj5HvX&sig=d7KxfR6yD1clnvrXNYBVdmAE8l&hl=el&sa=X&ei=aAQdVdL9LsTOalfWgaAB&redir_esc=y#v=onepage&q=apodotoi&f=false
- ⁹ Ομήρου Ἰλιάδα, ραψ. Β, στ. 638 και ραψ. Ι, στιχ. 529 και 549
- ¹⁰ Tito Livio, *Ab Urbe condita*, Liber XXXI, 29, 15 και στον διαδικτυακό τόπο
https://la.wikisource.org/wiki/Ab_Urbe_Condita/liber_XXXI
- ¹¹ William J. Woodhouse, *Aetolia, its Geography, Topography, and Antiquities*, chapter VIII. Oxford: Clarendon Press, 1987, p. 80 και στον διαδικτυακό τόπο
<https://archive.org/details/aetoliatsgeogra00wood/page/n6/mode/1up?view=theater>
- ¹² Γεωργίου Σταμάτη, *Οι αρχαιότητες του Δήμου Παρακαμπυλίων. Αχελώς και τα χωριά "περί τον καλούμενον Καμπύλον ποταμόν"*, ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ, Αγρίνιο: Αθαν. Παλιούρας - Χρυσούλα Σπυρέλη. σελ. 320-321 και στον διαδικτυακό τόπο
<https://parakampylianews.blogspot.com/2015/04/h.html>
- ¹³ Θουκυδίδου Ιστορία, Γ, 94
- ¹⁴ Κυριάκου Χήνα, *Η προχριστιανική ιστορική εξέλιξη στην Ευρυτανία*, στον διαδικτυακό τόπο
<https://evrytixn.blogspot.com/2012/08/blog-post.html>
- ¹⁵ Η ονομασία των Αγράφων (ετυμολογική/ιστορική ανάλυση της λέξης), στον διαδικτυακό τόπο
<https://24grammata.com/%ce%b7-%ce%bf%ce%bd%ce%bf%ce%bc%ce%b1%cf%83%ce%af%ce%b1-%cf%84%cf%89%ce%bd-%ce%b1%ce%b3%cf%81%ce%ac%cf%86%cf%89%ce%bd-%ce%b5%cf%84%cf%85%ce%bc%ce%bf%ce%bb%ce%bf%ce%b3%ce%b9%ce%ba%ce%ae-%ce%b9%cf%83/>
- ¹⁶ Κωνσταντίνου Ν. Σάθα, *Τουρκοκρατούμενη Ἑλλάς, Ἱστορικόν δοκίμιον περὶ τῶν πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ Ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ ἐπαναστάσεων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους (1453-1821)*, Ἀθήναι, 1869, σελ. 341 και στον διαδικτυακό τόπο
http://anemi.lib.uoc.gr/php/pdf_pager.php?rec=/metadata/5/c/2/metadata-02-0000617.tkl&do=232120.pdf&lang=en&pageno=1&pagestart=1&width=365.28%20pts&height=601.92%20pts&maxpage=674
- ¹⁷ Κωνσταντίνου Ξευγένη, *Ἡ μάχη παρὰ τὴν Ἀράχωβα Παρακαμπυλίων (1685)* στον διαδικτυακό τόπο
[http://users.sch.gr/kxevgenis/images/pdf/O%20topos%20mas/H%20maxi%20para%20tin%20Araxova%20Parakampylion%20\(1685\).pdf](http://users.sch.gr/kxevgenis/images/pdf/O%20topos%20mas/H%20maxi%20para%20tin%20Araxova%20Parakampylion%20(1685).pdf)
- ¹⁸ Γρηγόρη Νικηφ. Κοσσυβάκη, *Ἡ Τουρκοκρατούμενη Ελλάδα (1453-1821)* στον διαδικτυακό τόπο
http://www.kossivakis.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=45&Itemid=54
- ¹⁹ Ἡ Επαρχία Καρπενησίου στην Τουρκοκρατία στον διαδικτυακό τόπο
http://evrytanika.blogspot.com/2015/07/blog-post_56.html
- ²⁰ Διοικητικές μεταβολές ΟΤΑ
- ²¹ Διοικητικές μεταβολές ΟΤΑ
- ²² Διοικητικές μεταβολές ΟΤΑ
- ²³ Διοικητικές μεταβολές ΟΤΑ
- ²⁴ Διοικητικές μεταβολές ΟΤΑ
- ²⁵ Διοικητικές μεταβολές ΟΤΑ
- ²⁶ Διοικητικές μεταβολές ΟΤΑ

²⁷ Διοικητικές μεταβολές ΟΤΑ

²⁸ Διοικητικές μεταβολές ΟΤΑ

²⁹ Διοικητικές μεταβολές ΟΤΑ

³⁰ Διοικητικές μεταβολές ΟΤΑ

³¹ Διοικητικές μεταβολές ΟΤΑ

³² Στοιχεία απογραφής 2011

³³ Φωτογραφίες από το Πεντάκορφο στον διαδικτυακό τόπο
<http://users.sch.gr/kxevgenis/index.php/o-topos-mou/araxona>